

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 549/2022-17

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej a sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **AESKULAP, spol. s r. o.**, Romanova 22 – 38, Bratislava, IČO 31 370 161, zastúpeného advokátskou kanceláriou **DEDÁK & Partners, s. r. o.**, Mostová 2, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Štefan Dedák, proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 8Co/183/2017-952 z 19. decembra 2017 v jeho výroku o náhrade trov odvolacieho a dovolacieho konania takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 19. septembra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje napadnutý rozsudok vo výroku o náhrade trov odvolacieho a dovolacieho konania zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého rozsudku a ďalších príloh ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ sa ako žalobca v konaní vedenom na Okresnom súde Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 58C/144/2011 domáhal proti žalovanému v 1. rade Bratislavskému samosprávnemu kraju a žalovanému v 2. rade Slovenskej republike – Ministerstvu zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej spolu len „žalovaní“) zaplata 1 145 319,47 eur s príslušenstvom. Okresný súd rozsudkom č. k. 58C/144/2011-749 z 2. júna 2014 rozhodol, že žalovaní sú povinní zaplatiť sťažovateľovi sumu 1 139 235 eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 9 % ročne zo sumy 1 139 235 eur od 31. júla 2010 do zaplata do troch dní odo dňa právoplatnosti rozsudku a vo zvyšku žalobu zamietol. Zároveň zaviazal žalovaných zaplatiť sťažovateľovi náhradu trov konania vo výške 32 556,45 eur do troch dní od právoplatnosti rozsudku. O odvolaní sťažovateľa (v časti trov konania) a žalovaných (v celom rozsahu) proti rozsudku okresného súdu rozhodol

Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 8Co/606/2014-829 z 13. októbra 2015 tak, že rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej vyhovujúcej časti zmenil tak, že žalovaní sú povinní spoločne a nerozdielne zaplatiť sťažovateľovi sumu 1 139 235 eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 9 % ročne zo sumy 1 139 235 eur od 31. júla 2010 do zaplatenia do troch dní. V časti náhrady trov konania rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že zaviazal žalovaných spoločne a nerozdielne zaplatiť sťažovateľovi náhradu trov prvoinštančného konania vo výške 31 423,41 eur a náhradu trov odvolacieho konania vo výške 6 519,08 eur na účet právneho zástupcu sťažovateľa do troch dní. Na základe dovolania podaného žalovanými Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením č. k. 2 Cdo/79/2016 z 30. marca 2017 zrušil rozsudok krajského súdu z 13. októbra 2015 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dňa 19. decembra 2017 vydal krajský súd rozsudok č. k. 8Co/183/2017-952 (ďalej len „napadnutý rozsudok“), ktorým rozhodol tak, že rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej vyhovujúcej časti zmenil tak, že žalovaných zaviazal spoločne a nerozdielne zaplatiť sťažovateľovi sumu 1 139 235 eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 9 % ročne zo sumy 1 139 235 eur od 31. júla 2010 do zaplatenia do troch dní. V časti náhrady trov konania rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že žalovaných zaviazal spoločne a nerozdielne zaplatiť sťažovateľovi náhradu trov konania vo výške 31 423,41 eur na účet jeho právneho zástupcu do troch dní, a zároveň rozhodol, že žiadna zo strán nemá na náhradu trov odvolacieho a dovolacieho konania právo. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu podal žalovaný v 1. rade dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd rozsudkom č. k. 2Cdo/230/2018 z 30. mája 2022 tak, že dovolanie žalovaného v 1. rade zamietol a sťažovateľovi priznal náhradu trov dovolacieho konania.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu v jeho výroku o náhrade trov odvolacieho a dovolacieho konania podal sťažovateľ túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) Základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu a jeho právo na spravodlivé súdne konanie boli porušené z dôvodu arbitrárnosti napadnutého rozsudku krajského súdu v jeho výroku o náhrade trov odvolacieho a dovolacieho konania, pričom arbitrárnosť sťažovateľ vidí v nedostatočnom a ústavne nekonformnom odôvodnení napadnutého rozhodnutia a nesprávnych skutkových a právnych záveroch, ktoré sú zjavne neodôvodnené. Sťažovateľ zdôrazňuje, že napadnutý rozsudok v časti rozhodnutia o trovách odvolacieho a dovolacieho konania nie je presvedčivo odôvodnený, keď odôvodnenie je obmedzené len na strohé konštatovanie, že žiadna zo strán nemá na náhradu trov odvolacieho a dovolacieho konania právo vzhľadom na čiastočný úspech v odvolacom konaní. Právny záver krajského súdu nie je v súlade so skutkovým stavom. Odôvodnenie napadnutého rozsudku v časti trov konania neobsahuje odpovede na podstatné otázky, ktoré sú základom rozhodnutia o trovách konania a posúdenia, či sú naplnené predpoklady na nepriznanie náhrady trov konania, a to a) čo súd považuje za čiastočný úspech žalovaných v konaní a b) aký bol pomer úspechu a neúspechu v spore.

b) Napadnutý rozsudok v časti náhrady trov odvolacieho a dovolacieho konania sa javí ako svojvoľný a zmätočný z dôvodu, že krajský súd, poukazujúc na § 396 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) v spojení s § 255 ods. 2 CSP, § 453 ods. 3 CSP a § 262 ods. 1 CSP konštatoval, že žiadna zo strán nemá na náhradu trov odvolacieho a dovolacieho konania právo

vzhľadom na čiastočný úspech v odvolacom konaní, a to napriek tomu, že rozsudok okresného zmenil len z dôvodu nedostatočne špecifikovaného výroku o rozsahu zodpovednosti žalovaných z paritnej zodpovednosti na zodpovednosť solidárnu a v časti nároku na náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie, ktoré krajský súd znížil len o sumu 1 133,04 eur. Podľa sťažovateľa je potrebné vziať do úvahy, že on sám v petite žaloby navrhoval určiť solidárnu zodpovednosť žalovaných. Sťažovateľ nerozumie, akými právnymi úvahami sa krajský súd riadil, keď po opakovanom rozhodovaní za tých istých okolností rozhodol bez bližšej argumentácie o nepriznaní práva na náhradu trov odvolacieho a dovolacieho konania v neprospech sťažovateľa, ktorý mal v odvolacom konaní zásadný úspech a len nepatrný neúspech. Pokiaľ ide o dovolacie konanie, najvyšší súd zrušil v poradi prvý rozsudok krajského súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie výhradne kvôli pochybeniu súdu v odvolacom konaní, ktoré však nemôže byť považované za neúspech sťažovateľa a byť mu tak na ťarchu. Sťažovateľ považuje za ústavne nekonformné, aby znášal trovy odvolacieho a dovolacieho konania, napriek tomu, že bol v odvolacom a dovolacom konaní, čo sa týka výšky nároku, plne úspešný a trovy odvolacieho ani dovolacieho konania svojim konaním nezapríčinil. Je nesporné, že odvolania a dovolania boli podávané len zo strany žalovaných, a preto musia za tieto svoje konania niesť zodpovednosť a uhradiť sťažovateľovi ako úspešnej strane v konaní plnú náhradu trov konania, a to vrátane odvolacieho a dovolacieho konania. Sťažovateľ dáva do pozornosti, že nepriznať trovy konania žiadnej zo strán sporu je možné len vo výnimočných a dostatočne odôvodnených prípadoch.

c) Súd extrémne vybočil z princípu spravodlivosti svojvoľnou aplikáciou právneho predpisu (§ 255 ods. 2 CSP) a formalizmom, pričom tento exces zakladá zjavný rozpor s princípmi spravodlivého súdneho konania. V odôvodnení napadnutého rozsudku absentuje akákoľvek právna argumentácia, ako súd postupoval a aké skutočnosti zhodnotil pri svojom rozhodnutí. Krajský súd vôbec nevykonával subsumpciu skutkového stavu pod hypotézu právnej normy a namiesto toho rozhodol na základe úvahy, z ktorej vôbec nevyplýva, či sú naplnené podmienky v zmysle § 255 ods. 2 CSP.

d) Neopodstatneným nepriznaním práva na náhradu trov konania krajský súd zasiahol do majetkového práva sťažovateľa garantovaného čl. 20 ods. 1 ústavy. Ide pritom o sekundárny následok porušenia základného práva na súdnu ochranu. Sťažovateľ musel zo svojho majetku vyplatiť žalovaným sumu 6 519,08 eur, ak sa chcel vyhnúť exekúcii na svoj majetok.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

4. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a porušenie základného práva vlastníť majetok (čl. 20 ods. 1 ústavy) rozsudkom krajského súdu v jeho výroku o náhrade trov odvolacieho a dovolacieho konania.

5. Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní každého návrhu skúma, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podmienkou toho, aby ústavný súd pristúpil k meritórnemu prejednaniu ústavnej sťažnosti, je vyčerpanie dostupných prostriedkov nápravy, ktorých uplatnenie sťažovateľovi právny poriadok priznáva. Podľa platnej právnej úpravy konania pred všeobecnými súdmi a judikatúry všeobecného súdnictva sú ich závažné procesné pochybenia (vrátane porušenia základných práv podľa čl. 46 a nasl. ústavy) dôvodom na podanie odvolania (§ 355 CSP), prípadne

(za splnenia zákonom ustanovených podmienok) aj na podanie dovolania [§ 419 CSP (pozri mutatis mutandis napr. II. ÚS 595/2013, IV. ÚS 26/04, II. ÚS 130/02, IV. ÚS 31/03)] ako mimoriadneho opravného prostriedku, a to za situácie, že tento opravný prostriedok je účinný na ochranu sťažovateľom označených práv (I. ÚS 47/2020, III. ÚS 35/2019, I. ÚS 69/2019, III. ÚS 19/2019, I. ÚS 146/2018).

6. Súčasťou ustálenej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu, a preto každý, kto namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a pred tým, než podá sťažnosť ústavnému súdu, požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04).

7. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti vo vzťahu k vyčerpaniu právnych prostriedkov, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd, uviedol, že v prípade napadnutého rozsudku ide o rozhodnutie odvolacieho súdu, a tak proti nemu nemožno podať odvolanie. Zároveň dospel k záveru, že ani dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok nie je proti rozsudku len v časti náhrady trov konania prípustné. Poukazujúc na § 420 CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné len proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, a uznesenie najvyššieho súdu č. k. 8Cdo/45/2017 z 25. septembra 2017, v ktorom bol vyslovený právny názor, v zmysle ktorého rozhodnutie odvolacieho súdu o náhrade trov konania nie je rozhodnutím vo veci samej ani rozhodnutím, ktorým sa konanie končí, dospel k záveru, že dovolanie nie je proti rozsudku v časti výroku o trovách odvolacieho a dovolacieho konania procesne prípustné ani podľa § 420 CSP a vzhľadom na obsah § 421 ods. 2 CSP v spojení s § 357 písm. m) CSP ani podľa § 421 CSP.

8. V § 420 CSP sú taxatívne vypočítané procesné vady konania takého stupňa závažnosti, pre ktoré je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu v merite veci alebo rozhodnutiu, ktorým sa konanie končí (vady zmätočnosti). Prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia je tak založená na princípe univerzality, čo znamená, že dovolaním možno napadnúť každé rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým sa konanie skončilo, prípadne ktorým sa rozhodlo v merite veci. Ústavný súd sa problematikou prípustnosti opravných prostriedkov podľa Civilného sporového poriadku zaoberal v uznesení č. k. I. ÚS 275/2018 z 15. augusta 2018 (rozhodnutie č. 74/2018 publikované v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2018, s. 1270), v ktorom okrem iného vyslovil, že uznesenie odvolacieho súdu, ktorým potvrdil rozhodnutie okresného súdu o nároku na náhradu trov konania, je rozhodnutie, ktorým odvolací súd končí rozhodovanie o tejto otázke, ktoré tak možno považovať za rozhodnutie preskúmateľné v dovolacom konaní z dôvodov zmätočnosti ako rozhodnutie, ktorým sa konanie končí.

9. Ústavný súd zároveň upriamuje pozornosť na to, že najvyšší súd prípustnosť dovolania podľa § 420 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu o nároku na náhradu trov konania vyriešil v uznesení č. k. 1VOBdo/2/2021 z 29. septembra 2021, v ktorom veľký senát najvyššieho súdu dospel k zjednocujúcemu právnemu záveru, že „*rozhodnutím, ktorým sa konanie pred odvolacím súdom o danej otázke končí pre účely posudzovania väd zmätočnosti v zmysle ust. § 420 CSP, je aj rozhodnutie, ktorým odvolací súd rozhodol o odvolaní proti výroku o náhrade trov konania*“. To znamená, že vo veciach náhrady trov konania má ústavný súd vo vzťahu k rozhodnutiam krajských súdov o nároku na náhradu trov konania subsidiárnu právomoc.

10. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napríklad o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa k všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní a pod. (pozri k tomu uznesenie najvyššieho súdu č. k. 6 Cdo 155/2017 z 25. októbra 2017). Obsahové znaky a jednotlivé prvky práva na spravodlivý proces pritom vyplývajú aj z rozhodovacej činnosti ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva. Medzi čiastkové práva tvoriace právo na spravodlivý proces totiž patria aj zákaz svojvoľného (arbitrárneho) postupu súdu alebo ústavnoprocený deficit v dôkaznom konaní (zákaz deformácie dôkazov, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov, uvalenie excesívneho dôkazného bremena a pod.).

11. Z porovnania sťažnostných námietok (časť II) a zákonného rámca prípustnosti dovolania (interpretovaného v zmysle judikatúry ústavného súdu) aj bez toho, aby ústavný súd vstupoval do výlučnej právomoci dovolacieho súdu posudzovať podmienky prípustnosti dovolania, vyplývajú prieniky vo viacerých čiastkových zložkách práva na spravodlivý proces. Ide osobitne o zákaz svojvôle (vo vzťahu k hodnoteniu skutkových zistení, interpretácii procesných predpisov v rozpore s ich účelom a zmyslom a bez racionálneho základu) a o právo na riadne odôvodnenie a predvídateľnosť súdneho rozhodnutia. Ich rozsah dáva ústavnému súdu dostatočný dôvod na prijatie predbežného a formálneho záveru o prípustnosti dovolania, ktorý si pre účely splnenia podmienky prípustnosti ústavnej sťažnosti môže dovoliť vysloviť. Vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu krajského súdu o nároku na náhradu trov konania sťažovateľ disponoval účinným prostriedkom nápravy (dovolanie), ktorý nevyčerpal (m. m. I. ÚS 269/2020, IV. ÚS 651/2020, IV. ÚS 66/2021, IV. ÚS 81/2021, I. ÚS 196/2021).

12. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou, v ktorej tvrdí také porušenie svojich procesných oprávnení krajským súdom, ktoré napĺňa prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, obrátil priamo na ústavný súd bez toho, aby proti napadnutému rozsudku krajského súdu podal dovolanie.

13. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že sťažovateľ nemá podľa ústavy, zákona o ústavnom súde a stabilizovanej judikatúry ústavného súdu na výber, ktorý z oboch ústavne existujúcich systémov súdnej ochrany využijú, ale sú povinní postupovať od súdnej ochrany poskytovanej všeobecnými súdmi k súdnej ochrane, na ktorú je kompetentný ústavný súd. Toto „poradie“ sa nedá sťažovateľmi ovplyvniť a jeho vnútorná logika vychádza z toho, že aj všeobecné súdnictvo je zodpovedné za ochranu základných práv a slobôd na úrovni jeho právomocí (čl. 142 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 1 CSP). Iba za predpokladu, že sťažovatelia vyčerpajú všetky im dostupné právne prostriedky súdnej a inej právnej ochrany svojho základného práva alebo slobody a pri ich uplatnení nie sú úspešní, môžu sa uchádzať o ochranu tohto základného práva alebo slobody sťažnosťou podanou ústavnému súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (m. m. IV. ÚS 193/2010, I. ÚS 178/2011, IV. ÚS 453/2011, III. ÚS 703/2017).

14. Na základe uvedeného ústavný súd uzatvára, že o ochrane základných práv a slobôd sťažovateľa vo veci, ktorej sa ústavná sťažnosť týka, je príslušný rozhodovať najvyšší súd. Ingerencia ústavného súdu do rozhodovacej činnosti krajského súdu nie je v danom prípade namieste. Ústavný súd preto považoval ústavnú sťažnosť sťažovateľa vo vzťahu k napadnutému rozsudku krajského súdu za neprípustnú podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

15. Ústavný súd dodáva, že pokiaľ by aj vzhľadom na argumentáciu sťažovateľa zohľadnil skutočnosť, že v čase vydania napadnutého rozsudku krajského súdu nebola prax najvyššieho súdu v súvislosti s posudzovaním prípustnosti dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu o nároku na náhradu trov konania jednotná, ústavnú sťažnosť by bolo potrebné odmietnuť ako podanú oneskorene.

16. Podľa § 124 zákona o ústavnom súde ústavnú sťažnosť možno podať do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu. Podľa poslednej vety zákonného ustanovenia ak bol vo veci podaný mimoriadny opravný prostriedok, lehota na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, začína plynúť od doručenia rozhodnutia o mimoriadnom opravnom prostriedku.

17. Z obsahu samotnej ústavnej sťažnosti vyplýva, že napadnutý rozsudok krajského súdu nadobudol právoplatnosť 19. marca 2018 a sťažovateľ podal ústavnú sťažnosť 19. septembra 2022, teda zjavne po uplynutí zákonnej lehoty. Sťažovateľ však odvíja plynutie lehoty na podanie svojej ústavnej sťažnosti od doručenia rozsudku najvyššieho súdu č. k. 2Cdo/230/2018 z 30. mája 2022, ktorý mu bol doručený 19. júla 2022. V tejto súvislosti je však zásadná tá skutočnosť, že sťažovateľ nebol tou osobou, ktorá podala proti napadnutému rozsudku krajského súdu dovolanie, ale učinil tak žalovaný v 1. rade. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti ustálil, že mimoriadne opravné prostriedky, ktoré navrhovateľ (sťažovateľ) nemôže uplatniť osobne, nemožno považovať za účinné právne prostriedky nápravy, ktoré sú mu priamo dostupné. Interpretácia § 124 zákona o ústavnom súde, ktorú predostiera sťažovateľ, v zmysle ktorej sa domáha zachovania lehoty na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté len zo strany protistrany, je tak mylná.

18. Pretože bola ústavná sťažnosť odmietnutá ako celok, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľa v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. novembra 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu